

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Alena Šolcová

Od Tychona Brahe k nesprávnému Tycho de Brahe. Pátrání po původu nejstaršího výskytu, v němž se chybné jméno objevilo

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 59 (2014), No. 4, 310--318

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/144083>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2014

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Od Tychona Brahe k nesprávnému „Tycho de Brahe“

Pátrání po původu nejstaršího výskytu, v němž se chybné jméno objevilo

Alena Šolcová, Praha

Tycho Brahe se narodil v roce 1546 v aristokratické rodině v Knudstrupu v kraji Skåne, tehdy náležejícím Dánsku. Jeho původní křestní jméno je Tyge, později sám přijal latinizovanou formu Tycho (1561). I když pocházel z významné šlechtické rodiny, nikdy nepoužil ve svém podpisu částici „de“. V současnosti se ale částice „de“ do jména Tychonova často nesprávně zařazuje. Užívají ji mnozí autoři různých národností. V tomto příspěvku se budeme zabývat často opakovanou domněnkou, že chyba vznikla v Království českém v průběhu 19. století. Ukážeme, že tato hypotéza není pravdivá. Používání částice „de“ ve spojení se jménem Tychona Brahe¹ není jen česká specialita. Její používání je rozšířeno po celém světě.

Slovní druh latinského slova „de“ je v nepřeneseném významu předložka spojovaná zpravidla s ablativem a naznačuje pohyb shora dolů („se stolu“), vzdalování se („z Dánska“), metaforicky o původu („muž z lidu“, ale i ze šlechtického rodu Brahe), časově může znamenat „po, za“ („den po dni“, „za noci“) a vyskytuje se i v jiných významech. Její německá analogie pro označení šlechtického stavu je „von“, v češtině se používá „z“. Pro součást jména odkazující k šlechtickému stavu či panství používáme označení částice.

Životopisci Tychona Brahe (14. 12. 1546 Knudstrup – 24. 10. 1601 Praha) jako např. Pierre Gassendi (1654), John L. E. Dreyer, Victor E. Thoren, profesor historie a filosofie vědy na Indiana University, používají původní astronomovo jméno Tycho Brahe (viz [15], [16], [6], [38], [39]). První latinský životopis od P. Gassendiho ze 17. století inspiroval řadu dalších autorů životopisu Tychona Brahe a byl studován mnoha historiky vědy.

Informační prameny, slovníky a encyklopedie jako např. Poggendorf, Rieger, Otto (viz [30], [32], [22]) upozorňují čtenáře, že užívání částice „de“ je chybné. Autor článku

¹Tvary celého jména Tychona Brahe dle rozboru A. Sticha a M. Sedláčka v časopise *Naše řeč* 55 (1972), 227 a vyjádření lingvistky A. Hadravové v časopise *Vesmír* 84 (2005), 709 a vžitého skloňování používám tak, že křestní jméno skloňuji a příjmení nesklonuji. Přispívá to k méně častému komolení jména astronoma. Jinak samotné příjmení Brahe skloňujeme – Brahe, bez Braha (příp. Braheho).

Doc. RNDr. ALENA ŠOLCOVÁ, Ph.D., Katedra aplikované matematiky, Fakulta informačních technologií, České vysoké učení technické v Praze, Thákurova 9, 160 00 Praha 6, e-mail: alena.solcova@fit.cvut.cz

Článek je upravený překlad anglického příspěvku A. ŠOLCOVÁ: *From Tycho Brahe to incorrect “Tycho de Brahe”. A searching for the first occurrence, when the mistaken name of famous astronomer appeared.* *Acta Univ. Carolin. Math. Phys.* 46 (2005), Supplementum, 29–36.

Tycho Brahe v Ottově slovníku naučném Václav Láska (podporován Fr. J. Studničkou, prvním profesorem matematiky v české řeči) zdůrazňuje rovněž nesprávnost zařazení částice mezi jméno a příjmení astronoma. Jejich důrazné upozornění je datováno rokem 1896.

Částici „de“ nenajdeme v latinských textech ze 17. století (viz např. Gassendiův životopis Tychona [15], [16] nebo Jeseniův nekrolog nebo texty jezuitského historika B. Balbína [1], 1687. Literární prameny z 18. století neposkytují žádný nálezkový „de“. Např. Godefried B. Cassenburg popisuje život Tychona Brahe v německých a českých zemích v práci z roku 1730 (viz [5]) a užívá jméno astronoma ve tvaru *Tycho Brahe*. Ve spisu Faustina Procházky z roku 1782 (viz [31]) můžeme najít jen stručnou poznámku. Nejdůležitějším pramenem druhé poloviny 18. století v českých zemích je soubor životopisů významných vědců psaný Fr. Martinem Pelzelem, prvním profesorem českého jazyka na pražské univerzitě (viz [28]). Článek *Tycho Brahe* ve čtvrtém svazku je rozšířen o Brahovu bibliografii. Žádný ze zmíněných autorů nezměnil původní tvar Tychonova jména – *Tycho Brahe*.

Navzdory těmto skutečnostem se vytrvale objevuje vazba *Tycho de Brahe* v široké veřejnosti podobně jako jiné mýty – např. příběh o úmrtí Tychona Brahe po večeři v Rožmberském (dnes Schwarzenberském) paláci² na Hradčanském náměstí č. 2 nebo Tychonova observatoř v Benátkách nad Jizerou, kde ji ale Tycho pro krátkou dobu pobytu a neshodnost stěhování velkých přístrojů po Labi z Magdeburku³ a pro finanční problémy nemohl vybudovat, jak se uvádí např. v PMFA 59 (3) (2014)⁴. Tvar Tycho

²V tomto paláci se vystřídalo postupně několik majitelů: Kromě Petra Rožmberka také Rudolf II., Švamberkové, Eggenberkové. Od roku 1910 v něm bylo umístěno Technické a později Vojensko-historické muzeum. V roce 2008 zde byla otevřena expozice Národní galerie nazvaná Baroko v Čechách. Na přelomu 16. a 17. století právě v tomto paláci sídlil Petr Rožmberk. Večeře, které se účastnil Tycho Brahe, se konala v nejvyšším podlaží levého křídla.

³Teprve 24. ledna 1601 píše Tycho italskému astronomu Maginimu: „*Všechny přístroje jsou in Caesaris Domo.*“

⁴Zámek v Benátkách nad Jizerou dal postavit hrabě z Donína roku 1522. Samotný Tycho Brahe dorazil z Německa nejprve do Prahy v červnu 1599 a až kolem 20. srpna 1599 se vydal do Benátek, aby se tam usadil se svou rodinou a dvorem. První přístroj byl umístěn v Benátkách 28. srpna 1599. Na pozemích nachystal plány oprav a na přístavbu dřevěných přístřešků pro přístroje, ale práce pro nedostatek financí stála. Období obnovené prosperity bylo krátké. V Benátkách žil do konce června 1600, tedy necelý rok, v němž mnohokrát navštívil Prahu a jiná místa. Přitom věnoval hodně času sporům o finance na úpravy zámku s Casparem von Mühlsteinem. Císař Rudolf II. jej vyzval prostřednictvím svého kancléře Barvitia k návratu do Prahy. Život Tychonovy rodiny v Benátkách popisuje židovský učenec David Gans v díle Magen David, dokončeném v r. 1613, ale jeho vzpomínky jsou nadnesené: Gans navštívil údajně Benátky třikrát (v květnu a v červnu 1600) a zůstal v nich vždy po pěti dnech. Viděl prý dvanáct učených asistentů... (A z těchto vzpomínek patrně vznikl mýtus o vybudované observatoři v Benátkách.) J. Dreyer poznamenává, i z Tychonovy bohaté korespondence plyne (viz [40, VIII, s. 219 atd.]), že Tycho Brahe neměl v Benátkách a Praze nikdy více než jen několik asistentů (dva nebo tři) a že většina jeho přístrojů dorazila po Labi a Vltavě z Magdeburku až v průběhu října nebo listopadu 1600 nikoliv do Benátek, ale do Prahy (viz [6, s. 303]). Přístroje byly v předchozí zimě zdržovány v Lübecku, poté v Hamburku. Pozorování v Čechách nejsou podle Dreyera a dalších historiků astronomie srovnatelná s pozorováním na ostrově Ven (v době Tychonově nazývaném Hven) za stejně dlouhou dobu. V Praze v Kurtzově domě na Pohořelci se Tycho Brahe usadil až 2. prosince 1600. V únoru 1601 získal Tycho pro sebe a své syny status šlechtice a občana Českého království. Zprávy o pozorování z „Ferdinandovy vily“ – tedy letohrádku královny Anny – jsou až z prosince 1600 a prvního týdne v lednu 1601. V dopise z 10. dubna 1601 se Tycho znovu potvrzuje, že konečně jsou všechny jeho přístroje v Kurtzově domě (viz [39, s. 429, 443]). Tycho tedy žil v Benátkách krátce, pouze od srpna 1599 do června 1600. Vybudování observatoře v Benátkách byl neuskutečněný Tychonův sen.

Obr. 1. Amalia Schoppe

de Brahe se rozšířil v Evropě v době kolem oslav 300. výročí Tychonova narození v české i německé literatuře.

Nejstarší výskyt mylného pojmenování astronoma v německém historickém románu

V databázi projektu „Historischer Roman“ (viz [18]) najdeme jedno z nejstarších použití „de“ v krásné literatuře. Historický román autorky Amalie Schoppe ve dvou svazcích je nazván *Tycho de Brahe* a vydán v Lipsku (viz [33]). Najdeme také recenzi díla z 9. prosince téhož roku 1839 v LB novinách [23]).

Amalia Schoppe roz. Weise (viz obr. 1) se narodila roku 1791 v rodině lékaře na ostrově Fehmarn v Baltském moři v blízkosti Kielu (východní Holštýnsko). Byla ve své době velice oblíbenou spisovatelkou pro děti a mladé lidi. Počet jejích prací přesahuje 200 položek. Talentovaná spisovatelka publikovala také pod pseudonymem Adalbert von Schonen. Vedla několik časopisů, např. založila i módní listy. Stala se jedním ze zakladatelů hamburské vysoké školy pro dívky. Žila převážně v Hamburku a v Jeně. Svou životní dráhu zakončila roku 1858 ve městě Schenectady (NY) ve Spojených státech amerických, kam odešla v roce 1851 s jedním ze svých tří synů. V Hamburku je po ní pojmenována ulice Amalie-Schoppe-Weg. Svým románem *Tycho de Brahe* z roku 1839 přispěla podstatně k rozšíření nesprávné vazby v pojmenování astronoma.

Poznamenejme, že se v německých pramenech můžeme navrátit i dále v čase

zpět: Matematik Abraham Gottlieb Kästner (1719–1800), známý též jako učitel Carla F. Gaussa, vydal svou přednášku *Ueber Tychos de Brahe Wahlsprüche (O heslech Tychona de Brahe)*. Přednáška byla proslovena 10. února 1770 v Göttingen. Později použil tuto vazbu též na stranách 308 a 311 v *Mathematische Anfangsgründe (Matematické základy)* ve vydání z roku 1783 (viz [19]) a znovu na stranách svého díla o dějinách matematiky (viz [20]). Mohl inspirovat tak sečtělou talentovanou Amalii Schoppe. V prvním německém životopisu kodaňského knihkupce a překladatele C. G. Mengela, který psal pod pseudonymem Philander von (der) Weistriz (viz [41]) je Tycho nazván von Brahe.

K tomu dodejme, že švédská větev rodiny je dodnes spojována se zříceninou Brahehus na břehu švédského jezera Vättern. Hrad na břehu dal postavit kolem roku 1640 Per Brahe mladší, tedy 40 let po ukončení životní dráhy Tychonovy. Švédská větev na hradě nežila dlouho, stal se zříceninou již v osmdesátých letech 17. století. Dnes patří mezi turisticky atraktivní místa v blízkosti dálnice ze Stockholmu podél jezera Vättern na jih.

Tycho i jeho rodina patří do dánské větve stejnojmenné šlechtické rodiny. Pocházejí z nevelkého zámečku Knudstrupu ve Skåne (Scanii) asi 80 km východně od Landskrony, která leží jižně od Helsinborgu a severně od Malmö. Dnes je toto území součástí Švédska. Pro původně dánské panské sídlo Knudstrup se užívá ve švédštině vazby „Knutstorp borg“. Jméno Tychona Brahe by se tedy mohlo rozšířit na Tycho Brahe z Knudstrupu nebo z Knutstorpu. Nedaleko severozápadně od Landskrony leží v průlivu ostrov Ven (Hven), kde si Tycho postavil svou hvězdárnu Uraniborg a vytvořilo vědecké pracoviště. Vše je v blízkosti královského dánského města Kodaně.

Před oslavami 300. výročí Tychonova narození, připadající na 14. prosince 1846, byly také v Praze připraveny příležitostné oslavné články. Autorem jednoho z nich z roku 1841 je Anton Fährnich. Ve svém textu [10] napsal „*der grosse Sternforscher Tycho de Brahe*“. Tento článek byl znovu publikován v roce 1846 v *Ost und West* [11]. Proč autor nezvolil např. Tycho von Brahe? Nebo Tycho zu Brahe? Z jakého jazyka přeložil autor celé jméno Brahevo?

Stručně o původu a životě a díle Antona Fährnicha

Kdo byl dnes málo známý autor tohoto oslavného článku?

„... *nehrozí kordem, ale rozhrnuje praporec míru; vyjednává mír upřímně a důkladně, i zavlažuje suchopárné otázky veselým humorem.*“

O Fährnichovi K. A. Vinařický.

Životopis Antona Fährnicha byl uveřejněn v českém časopisu *Lumír* v roce 1853 [2]. Anton se narodil v česko-německé rodině ve Štáhlavech u Plzně v roce 1802 a zemřel v Jičíně v roce 1852. Jeho otec Jan Křtitel (Jan Baptist), Čech ze Slaného, byl zdravotní důstojník (vojenský lékař), který pečoval o těžce zraněné lidi v poslední turecké válce. Zemřel roku 1810. Matka Antona Fährnicha byla německého původu z Rosovic u Děčína.

Anton se vzdělával u svého strýce Františka, kněze a děkana ve Zlonicích v severozápadních Čechách. Pak studoval filosofii, matematiku a přírodní vědy na filosofické fakultě pražské univerzity, později teologii v semináři v Praze. Sprátelil se zde s českými vlastenci, např. s Karlem Aloisem Vinařickým, knězem, básníkem a překladatelem. Tehdy začal také pěstovat národní jazyk – češtinu. Vydal např. překlad Pignotových bájí a hádanek v časopise *Čechoslov*. Studoval pak také medicínu a hudbu s Janem Slavíkem, slavným houslistou. V roce 1844 se oženil s Annou, dcerou Václava Hartmanna z Hostinného. Bylo jí jen 22 let, když odešla navždy z tohoto světa v roce 1846.

Vlastní literární činnost zahájil Anton popisem zříceniny na Bezdězu v němčině a polemickou diskusí o českém způsobu psaní a pravopisu. Jedním z nejpozoruhodnějších příspěvků bylo jeho *Nestranné slovo o pravopisu českém* [12]. Fährnich byl příznivec drobných vylepšení v pravopise, např. připustil, že proměna *au* v *ou* je nejen prospěšná, ale i důležitá. Jedním z jeho argumentů proti digrafu *au* bylo tvrzení o „zlozvyku cizotou zapáchajícím“. Jeho nacionalistická zdůvodnění nebyla zdaleka ojedinělá, svědčí o tom mimo jiné tato slova: „*Oprava naše nás k dokonalosti pravopisné vede, a hrdě můžeme zvolati, kdo z ostatních národů evropských může se z ohledu pravopisu vyrovnati národu našemu?*“ (viz [12, s. 14]). Naproti tomu neschvaloval, abychom „*třínožku tu naší národní (w) o jednu nohu připravili*“ (viz [12, s. 19]). Námitku, že by grafem *w* byl německý, odmítl. Totéž by se prý dalo říci o *v*. Vyslovil se v tom smyslu, že by považoval za žert, kdyby někdo oponoval urychlením psaní a úsporou inkoustu. (Argument tohoto typu se pak znovu objevil téměř po šedesáti letech s návrhem na reformu písma roku 1906.)

Jeho poslední rozsáhlejší publikací je *Počtověda* ve dvou svazcích z r. 1850 viz [13]. V tomto díle studuje vlastnosti prvočísel, zkoumá dělitelnost apod. Profesionální kariéru uzavřel jako profesor lycea v Jičíně v severovýchodních Čechách. Od roku 1847 trpěl typickou chorobou pro vědce té doby – tuberkulózou. Do konce života se zajímal také o astronomii, jak o tom svědčí článek o zatmění Slunce z roku 1851 (viz [14]).

Jak ošidné je psaní oslavných článků!

Atmosféra kolem třístého jubilea Tychonova narození inspirovala více seriózních i lehkomyšlných autorů k psaní článků o oslavovaném muži. Nejprve, již v roce 1840, vydal Jakub Malý životopis Brahův v *Galerii slavných mužů národa* s připojenou bibliografií (viz [24]). Vycházel při tom z díla Martina Pelzela [28]. V roce 1846 vzpomněl na astronoma Braha ve vzpomínkovém textu Jan M. Dručsa (viz [7]). Oba autoři uvádějí jméno Brahovo správně bez částice „de“. Ale již další autor Ferdinand B. Mikovec používá v názvech svých prací oba tvary (viz [25], [26]). Práce vyšly v letech 1847 a 1853. Jsou to čtivá literární pojednání pro nejširší čtenářskou obec. Mikovcův nástupce P. J. Štulc seznámil mladé lidi se slavným astronomem v článku *Tycho de Brahe* v časopise Zlaté klasy v roce 1855.

V roce 1850 Paul A. Klar vydal práci *Leben und Wirken Tycho de Brahe's in Böhmen* v ročence *Libussa* (výročním almanachu pro rok 1850, viz [21]). Toto pojednání bylo použito Čechy i Němci ke znázornění Brahova života. Autor uvádí v poznámkách své vlastní prameny. Článek byl přeložen do francouzštiny. Užití chybné částice v Brahově jménu bylo tak rozšířeno dále.

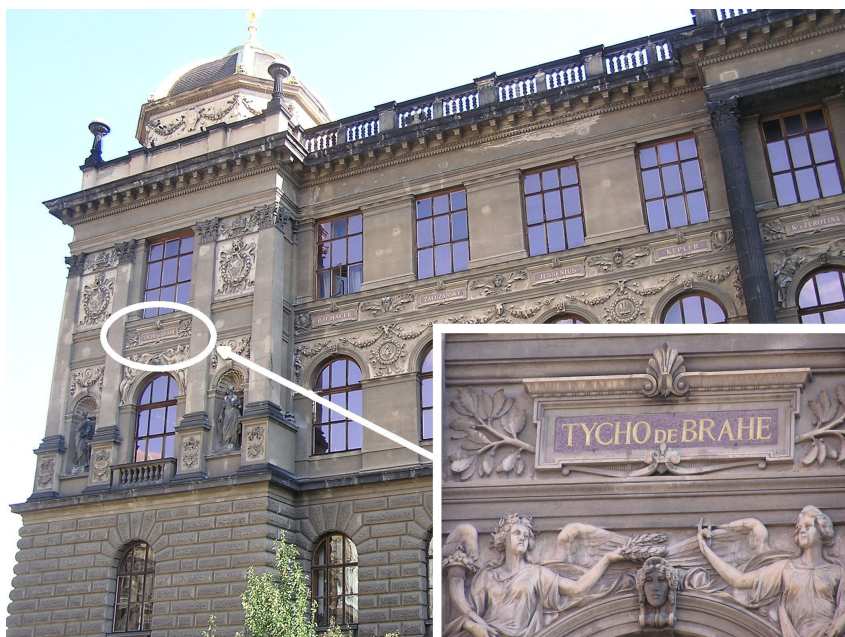
V padesátých letech 19. století se Tycho Brahe stal hlavním protagonistou třísvazkového románu Julie Burow (paní Pfannenschmidt) *Johannes Kepler, Historische Erzählung*, 1857–1858 (viz [4]). Hasnerovo pojednání *Tycho Brahe und Johannes Kepler in Prag* z roku 1872 (viz [17]) bylo kritizováno v [27], protože von Hasner nedoplnil dílo použitými prameny. Kritika je na místě, ale poznamenejme, že von Hasner používá správný tvar Brahova jména *Tycho Brahe*. V pojednání *Nové zprávy o Tychonu Brahovi a jeho rodině* od F. Dvorského, které bylo uveřejněno v Časopise Českého musea v roce 1883 (viz [8]), používá autor někdy chybné „de“, např. ve jménu syna Tychonova *Otto de Brahe*.

I jiní autoři tohoto období střídají oba tvary Brahova jména, např. J. Smolík (viz [34]) a J. Svátek (viz [35], [36]). Přestože V. Láska a F. J. Studnička na konci 19. století důrazně připomněli pravé původní Tychonovo jméno, bylo zřetelně již příliš pozdě.

Další příklady chybné vazby v Tychonově jméně, které byly užity ve dvacátém století v různých jazycích:

1. Z historie Univerzity v Rostocku:
Später wurde zusammen mit dem berühmten Astronomen TYCHO DE BRAHE, der auch kurze Zeit in Rostock tätig war, Ratgeber des Kaisers Rudolf II. in Prag.
2. XXXV. sjezd polských fyziků v roce 1999 informuje účastníky:
1572 r. – *duński astronom TYCHO DE BRAHE (1546–1601) zauważa pojawienie się nowej gwiazdy.* (Byla to supernova.) Burzy to ówczesny pogląd, że wszystko, co znajduje się poza Ziemią, jest niezmiennie. Komety uważano np. za zjawiska atmosferyczne.
3. Jeden maďarský internetový pramen informuje:
...tűzgömb A – 4 fényesebb tűzgömbnek vagy bolidának nevezzük. TYCHO DE BRAHE (1546–1601) dán csillagász ...
(viz <http://www.mimi.hu/scillagaszat/szupernova.html>).
4. V Archivu pro dánskou literaturu (Arkiv for Dansk litteratur) najdeme Ellingerovo pojednání *TYCHO DE BRAHE als lateinischer Dichter* z roku 1935 (viz [9]).
5. Washingtonská známá knihovna Library of Congress používá výrazně částici „de“ v *Ilustrovaném průvodci evropskými sbírkami (European Collections: An Illustrated Guide)*:
TYCHO DE BRAHE: Astronomiae instauratae progymnasmata, Prague, 1602, titulní stránka
(viz <http://loc.gov/rr/european/guide/images/eu041001.jpg>).
6. Někteří současní historikové vědy přijímají oba tvary Brahova jména (viz např. osobní webová stránka německého historika astronomie Petera Brosche) Brahe, Tycho
[Brahe, Tyge; BRAHE, TYCHO DE].

7. V tomto ohledu stojí za upozornění výzdoba Národního muzea v Praze (viz obr. 2) ze druhé poloviny 19. století. Je chybná, ale je to dokument doby.
8. Také jedna restaurace v Praze byla pojmenována TYCHO DE BRAHE (viz adresa: Pplk. Sochora 35, Praha 7 – Holešovice) až ve druhé polovině 20. století.
9. V Městském muzeu v Praze najdeme ve 2. patře chybné popisy exponátů.
10. Dokonce Pražská informační služba (PIS) v 21. století používá částici „de“ ve jménu Tychona Brahe.

Obr. 2. Stěna Národního muzea v Praze s chybným jménem astronoma

Závěr

Otázka původu chyby byla zkoumána např. v článku Ladislava Peprného *Tycho Brahe v české literatuře* vydaném v příloze Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky v roce 1901 (viz [29]) a v Brdičkové článku v PMFA v roce 1998 (viz [3]). Matematik Ladislav Peprný, který vyučoval na pražské technice, se systematicky věnoval studiu starých prací o Tychonu Brahe. Fyzik Miroslav Brdička se věnoval správnému používání jména Tychona Brahe v několika učebnicích fyziky ve druhé polovině 20. století.

V evropském kulturním prostředí je zvykem označovat význačné historické osobnosti jejich původními jmény. Úzus připouští převedení jména do jiného jazyku (např. Jan Kepler, Jana z Arku, ...), ale nikdy do jmen vědců nevkládáme další součásti. V článku ukazujeme, že původní tvar jména částici „de“ neobsahuje a že k rozšíření

chybného pojmenování slavného astronoma přispěli nejméně dva spisovatelé: Amalia Schoppe v roce 1839 a Anton Fährnich v roce 1841. Předešel je Gaussův učitel matematiky Abraham G. Kästner, který použil vazbu Tycho de Brahe ve své přednášce v zimě roku 1770. Na počátku 21. století je chyba rozšířena od stěny Národního muzea v Praze ke Knihovně Kongresu (Library of Congress) ve Washingtonu. Návrat k původní podobě jména astronoma v budoucnosti spočívá především v důslednosti, vytrvalosti a trpělivosti matematiků, fyziků a astronomů, historiků vědy a vzdělané veřejnosti.

Poděkování. Za podnětnou diskusi na toto téma děkuji Hilmaru Duerbeckovi.

L i t e r a t u r a

- [1] BALBÍN, B.: *Miscellanea historica Regni Bohemiae*. Decadis I. lib VII regalis seu ducibus ac regibus Bohemiae, Pragae, 1687, 255.
- [2] BEZDĚKA, FR. S.: *Antonín Faehnrich (1802–1852). Životopisný nástin*. Lumír 3 (1853), 17–18.
- [3] BRDIČKA, M.: *Tycho Brahe či Tycho de Brahe, Galilei či Galileo*. PMFA 43 (1998), 320–322.
- [4] BUROW, J. (Frau Pfannenschmidt): *Johannes Kepler, Historische Erzählung ...*, I.–III. Band. Prag, 1857–1858.
- [5] CASSENBURG, G. B.: *Tychonis Brahe Relatio de statu suo post discessum ex patria in Germaniam et Bohemiam ad M. Andr. Velleium ex manuscripto edita*, Jenae, 1730.
- [6] DREYER, J. L.: *Tycho Brahe. A picture of scientific life and work in the sixteenth century*. Edinburgh, 1890.
- [7] DRUCHSA, J. M. (Jan z Prahy): *Erinnerung an den 300. Geburtstag des berühmten Astronomen Tycho Brahe*. Prag, 1846.
- [8] DVORSKÝ, F.: *Nové zprávy o Tychonu Brahovi a jeho rodině*. ČČM LVII (1883), 60–70.
- [9] ELLINGER, G.: *Tycho de Brahe als lateinischer Dichter, Festgabe ...* Max Herrmann, Berlin, 1935.
- [10] FÄHRNICH, A.: *Pallas Athene. Ein aphoristisches Taschenbuch für das Jahr 1841*. Prag und Gischin, II. Jahrgang 37, reprint. in Prag, Beiblätter zu Ost und West, Prag, 1841, Nr. 95 (16. Juni), 398.
- [11] sine auct. Tycho Brahe. Ost und West IV, Prag, 1846, 237, 241, 246.
- [12] FÄHRNICH, A.: *Nestranné slovo o pravopisu českém*. Jičín, 1848, 14, 19.
- [13] FÄHRNICH, A.: *Počtověda*. 2 sv. Jičín, 1850.
- [14] FÄHRNICH, A.: *Die große Sonnenfinsternis am 20. Juli 1851 für den Horizont von Jicin berechnet*. Kastrank, Jičín, 1851.
- [15] GASSENDI, P.: *Tychonis Brahei, equitis Dani, astronomorum coryphaei, vita*. Parisiae, 1654.
- [16] GASSENDI, P.: *Tychonis Brahei, equitis Dani, astronomorum coryphaei, vita*. Haag, 1655. [Švédsky: Norlind, 1951, francouzsky: Jean Peyroux, Paris, 1996.]
- [17] VON HASNER, J.: *Tycho Brahe und J. Kepler in Prag – Eine Studie*. Prag, 1872.

- [18] HABITZEL, K., MÜHLBERGER, G., RETTI, G.: *Projekt Historischer Roman*. Datenbank, 1997–2002.
- [19] KÄSTNER, A. G.: *Mathematische Anfangsgründe I–IV*. 1. vydání, Göttingen, 1758–1769.
- [20] KÄSTNER, A. G.: *Geschichte der Mathematik I–IV*. Göttingen, 1796–1800.
- [21] KLAR, P. A.: *Leben und Wirken Tycho de Brahe's in Böhmen*. Libussa, Jahrbuch für 1850, IX. Jahrgang, Prag, 426–436.
- [22] LÁSKA, V.: *Tycho Brahe*. Ottův slovník naučný IV, Praha, 1896, 538–539.
- [23] sine auct. Tycho de Brahe, *Historischer Roman* von derselben, zwei Bände. LB, 9. Dezember 1839, Nr. 124, 495. (Recenze.)
- [24] MALÝ, J. B.: *Galerie slavných mužů národa: Tycho Brahe*. Dennice, spis zábavný a poučující I, 1840, sv. 4, 238–243.
- [25] MIKOVEC, F. B.: *Tycho Brahe, životopisný nástin – K třístaleté památce narození Tychona*. Praha, 1847.
- [26] MIKOVEC, F. B.: *Pohřeb Tychona de Brahe*. Lumír III (1853).
- [27] Mitteil. des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen XI (1872), 3.
- [28] PELZEL, FR. M.: *Abbildungen Böhmischer und Mährischer Gelehrten und Künstler, nebst kurzer Nachrichten von ihren Leben und Werken, IV. Teil*. Prag, 1782, 36–42.
- [29] PEPRNÝ, L.: *Tycho Brahe v české literatuře*. Příloha k Časopisu Pěst. Math. Fys. 30 (1901), 209–222.
- [30] POGGENDORF, J. C.: *Biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften*. Leipzig, 1898.
- [31] PROCHÁZKA, F.: *De saecularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis commentarius*. Prag, 1782, 308.
- [32] RIEGER, F. L.: *Slovník naučný*. Praha, 1860.
- [33] SCHOPPE A.: *Tycho de Brahe. Historischer Roman*. 1. vyd., Taubert, Leipzig, 1839, 2 sv., 199+168 str.
- [34] SMOLÍK, J.: *Mathematikové v Čechách od založení university Pražské až do počátku tohoto století*. Praha, 1864, 86–95.
- [35] SVÁTEK, J.: *Knihovna Tychona de Brahe*. Besídka pro zábavu a poučení, příloha k Pražskému denníku, No. 17 (1. 5. 1871).
- [36] SVÁTEK, J.: *Hvězdářské nástroje Tychona Braheho*. Besídka pro zábavu a poučení, příloha k Pražskému denníku, No. 79 (2. 7. 1871).
- [37] ŠTULC, P. J.: *Tycho de Brahe*. Zlaté klasy, Časopis obrázkový ku vzdělání a zábavě mládeže II (1855), 290–292.
- [38] THOREN, V. E.: *Tycho Brahe, past and future research*. Hist. Sci. XI (1973), 270–282.
- [39] THOREN, V. E.: *The lord of Uraniborg – a biography of Tycho Brahe*. Cambridge University Press, Cambridge, 1990.
- [40] Tychonis Brahe Dani Opera Omnia. J. L. E. Dreyer (Ed.), 15 svazků, Copenhagen Libraria Gyldendaliana, 1913–1929.
- [41] VON WEISTRITZ, P. (MENGEL, C. G.): *Lebensbeschreibung des berühmten und gelehrten dänischen Sternsehers Tycho v. Brahe, Teil 1–2*. Kopenhagen, 1756.
- [42] WINTER, Z.: *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje*. Praha, 1899, 338, 381, 528.